

Історія

УДК 910.2(71):929Б.Гаврилишин

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20118838>**Подорож із Старого світу до Нового: досвід Богдана Гаврилишина в 1947 р.****Гаврилишин Петро,**

к.і.н., доцент, кафедра міжнародних відносин

Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-1187-9028>**Прийнято: 21.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026**

Анотація. Актуальність дослідження полягає у тому, що до цього часу не існувало детальної картини подорожей українців з Європи до Північної Америки після завершення II світової війни. При цьому у науковий обіг вперше вводиться перший особистий щоденник Богдана Гаврилишина, що дозволяє нам дізнатися цікаві деталі. Метою роботи є дослідити та проаналізувати подорож майбутнього вченого Богдана Гаврилишина (1926–2016) з Німеччини до Канади в 1947 р., на основі залишених ним спогадів, наданих інтерв'ю, щоденника, музейних матеріалів максимально детально її відтворити. Методологічним підґрунтям статті стали принципи об'єктивності, історизму та наступності. У роботі використано методи порівняння та співставлення інформації з різних джерел, аналізу і синтезу, ретроспективний, проблемно-хронологічний, типології. Результати показали, що ця подорож відбулась на один місяць раніше, ніж вважалося раніше і тривала вісім діб. Юний Богдан Гаврилишин активно включився в

громадське життя, зокрема ініціював вихід української газети «На хвилях океану», що вийшла двічі із застосуванням латинського алфавіту. Майбутній науковець та керівник в освіті проявив організаторські та керівні здібності, займаючи проактивну позицію та активно взаємодіючи із спеціально супроводжуваними їх офіцерами і представниками фірми, яка їх запросила на роботу до Канади. Практично весь час він виконував роль перекладача, знаючи на достатньому рівні англійську мову. Кількість українців на кораблі складала 116 осіб із 1150 пасажирів. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання як моделі для бачення шляху післявоєнної еміграції українців з Європи до Канади, розуміння їхньої специфіки та особливостей.

Ключові слова: Богдан Гаврилишин, табори Ді Пі, Німеччина, еміграція, Атлантичний океан, Канада, українська діаспора.

Journey from the Old World to the New: Bohdan Hawrylyshyn's Experience in 1947.

Petro Gavrylyshyn,

PhD in History, Associate Professor at the Department of International
Relations, Doctoral Student Vasyl Stefanyk Carpathian National University,

Ivano-Frankivsk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-1187-9028>

Abstract. *The relevance of the study lies in the fact that until now there has been no detailed picture of the travels of Ukrainians from Europe to North America after the end of World War II. At the same time, the first personal diary of Bohdan Hawrylyshyn is being introduced into scientific circulation for the first time, which allows us to learn interesting details. The purpose of the work is to research and*

analyze the journey of the future scientist Bohdan Hawrylyshyn (1926–2016) from Germany to Canada in 1947, and to recreate it in as much detail as possible based on his memories, interviews, diary, and museum materials. The methodological basis of the article is the principles of objectivity, historicism, and continuity. The work uses methods of comparison and juxtaposition of information from various sources, analysis and synthesis, retrospective, problem-chronological, and typology. The results showed that this trip took place one month earlier than previously thought and lasted eight days. Young Bohdan Hawrylyshyn actively participated in public life, in particular, he initiated the publication of the Ukrainian newspaper "On the Waves of the Ocean", which was published twice using the Latin alphabet. The future scientist and educational leader showed organizational and leadership skills, taking a proactive position and actively interacting with the officers specially accompanying them and representatives of the company that invited them to work in Canada. Almost all the time he acted as a translator, knowing English at a sufficient level. The number of Ukrainians on the ship was 116 out of 1,150 passengers. The practical significance of the results lies in the possibility of using them as a model for seeing the path of post-war emigration of Ukrainians from Europe to Canada, understanding their specifics and peculiarities.

Keywords: *Bohdan Hawrylyshyn, camps for Displaced Persons, Germany, emigration, Atlantic Ocean, Canada, Ukrainian diaspora.*

Постановка проблеми.

Вивчення української еміграції та діаспори актуалізується великою кількістю українських біженців в результаті повномасштабного нападу росії на Україну. Аналіз попереднього досвіду дає можливість відстежити практики прийняття мігрантами важливих життєвих рішень, практики збереження ними національної ідентичності, способи адаптації до нових умов життя, шляхи

інтеграції в чуже суспільство тощо. Надзвичайно цікавими для істориків є подорожі відомих людей, адже цей життєвий досвід здавна вважається надзвичайно впливовим на формування світогляду людини, а особливо молоді, що проходить своє особистісне становлення.

Аналіз цього етапу біографії дає потенційну можливість зрозуміти подальшу життєву траєкторію досліджуваної особистості, передумови і мотивації її вчинків. Для такого типу досліджень цікавою і нетиповою є особистість Богдана Дмитровича Гаврилишина (1926–2016), що є українським, канадським, швейцарським економістом, співзасновником Світового економічного форуму у Давосі, громадянином Канади, меценатом, громадським діячем, членом Римського клубу, іноземним членом НАН України, заслуженом діячем науки і техніки України, почесним консулом України в Швейцарії, головою законодавчого органу Пласту – Крайової пластової ради (2006–2008), засновником і президентом Благодійного фонду Богдана Гаврилишина [1; 13].

Публікація даного дослідження актуалізується відзначенням, згідно рішення Верховної Ради України на загальнодержавному рівні, 19 жовтня 2026 р. сторіччя від дня народження вченого. Також варто згадати, що 2026 р. проголошений роком Богдана Гаврилишина в Тернопільській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постать Богдана Дмитровича Гаврилишина вивчалася кількома вченими. Його футурологічні напрацювання аналізували М. Голянич [10, с. 472–474], О. Геращенко [9, с. 116–120]. Біографія економіста вперше була більш глибоко описана його родичами в Україні як складова історії рідного селища Коропець [8, с. 209–214]. У Швейцарії життя вченого описала В. Пуаєттон [12], нами спільно з українським істориком О. Жерноклеєвим та польським колегою Р. Рогуським висвітлено дитячі та юнацькі роки [15], разом з польським професором А.

Останеком досліджено його діяльність як члена Римського клубу [14]. Також ми розкрили його життя в повоєнних таборах Ді-Пі [6] на території Німеччини та описали перебування в Канаді [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність цілого ряду публікацій, присвячених життю і діяльності Богдана Гаврилишина, наразі не має статті, яка б розкрила короткий, але важливий окрес його життя – подорож океаном до Північної Америки у 1947 р., що тривала близько одного тижня. На даний момент також не має спроб поглибленого розгляду його повсякденного життя, особливо на кораблі під час тривалої морської мандрівки. Розкриття даної теми дозволить побачити і краще відтворити типові такого роду маршрути подорожі українців з післявоєнної Європи до Нового Світу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної публікації є детально висвітлити короткий, невідомий раніше загалу період життя Богдана Гаврилишина, що охоплює час його подорожі з Німеччини до Канади в останній тиждень липня 1947 р. За основу беруться залишені ним спогади, надані інтерв'ю, щоденник, музейні матеріали. Слід акцентувати, у науковий обіг вперше вводиться особистий щоденник [3], який Богдан Гаврилишин розпочав вести паралельно із початком своє подорожі на американський континент. Два щоденники різних років були передані його дітьми, разом з іншими документами та матеріалами, до Кімнати-музею Богдана Гаврилишина, що є підрозділом Коропецького народного історико-краєзнавчого музею, розташованого в його рідному селищі на Тернопільщині.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Навесні 1945 р., Богдан Гаврилишин, що перебував на території Третього Рейху в статусі остарбайтера, з двома іншими друзями втікає і переходить в американську зону окупації. Тут в таборах для переміщених осіб (далі – ПО)

завершує гімназійну освіту, знаходить батька і брата з сім'єю, проявляє себе у «Пласті», завершує середню гімназійну освіту та навіть займає адміністративну посаду в таборі, відповідаючи за його постачання. Юний Богдан Гаврилишин бере участь в культурному житті таборів, де розміщували українських ПО. Тут продовжилося його дорослішання і формування особистості. Розуміння життя, свідомість та кругозір молодого Б. Гаврилишина значно зросли.

У своїх спогадах вчений розповідає: «Саме після такого досвіду й життєвих уроків, незважаючи на дуже хорошу посаду в АДРОН, я радісно зголосився поїхати до Канади працювати лісорубом. Я розумів, що університет АДРОН та комфортна посада в таборі були тимчасові, а мої можливості отримати вищу освіту у Німеччині дуже обмежені. Більш за все я хотів поїхати до Нового Світу, до Канади з упевненістю, що якимось зможу закінчити освіту і знайду гарну професію. У такому чудовому настрої я й вирушив до Бременгавена, портового міста на півночі Німеччини» [2, с. 46].

У таборі в Ельвангені його мешканців відвідали представники підприємства з Канади, що виготовляло папір та набирало хлопців у лісоруби. В інтерв'ю даному Івану Дзюбі вчений, дещо з сарказмом, пригадує: «Я в той час був директором з постачання, жив у таборі, як пан, але погодився їхати до Канади. Я хотів залишити зруйновану війною Європу і «відкрити» новий світ. Мене вибрали до Канади не тому, що я був фізично сильним. Виглядає, що було два критерії відбору: незле здоров'я і обмежений інтелект, бо у ліс на працю генії не їдуть. Тому що майже ніхто з нас не знав англійської мови, ми всі блискуче витримали екзамен бодай за другим критерієм» [4, с. 33].

Перед виїздом до Канади законтрактовані українці прибули до німецького порту Бременгафен, де юний Богдан вперше побачив море та вирішив писати щоденник, бо настав надзвичайно важливий момент у його житті: «Я мріяв про

те, що за тим морем знайду новий світ і нове життя» [4, с. 33].

Варто відзначити, що виїзд до Америки був для Б. Гаврилишина вдалим рішенням. Саме в 1947 р. на зміну УНРРА приходить ІРО (International Refugee Organization – Міжнародна організація у справах біженців). Зважаючи на репатріацію ПО та економність у витратах ІРО, до кінця 1947 р. велику частину працівників організації було звільнено [6, с. 273].

Що цікаво, перед війною рідний старший брат Михайло розповідав Богдану про Швейцарію. Двоє його колег прожили там два роки, навчаючись в Університеті Женеви, в «країні мрій», як він казав. «З огляду на ситуацію після війни, ця мрія була недосяжна для мене. Швейцарія залишалася для мене бажанням, яке я зможу здійснити тільки пізніше. Проте Канада відразу відчинила для мене двері» [12, с. 49].

Батько вченого Дмитро здійснив великий вплив на його майбутні життєві рішення. Він був у складі австрійської армії під час Першої світової війни й побував у таких землях як Чехословаччина, Австрія та навіть у Північній Італії. При цьому зауважив, що населення в тих країнах живе набагато краще, і пояснив це вищим рівнем освіти порівняно з Галичиною. Звідси прийшов до висновку, що його діти мають здобути найвищу можливу освіту [2, с. 12].

В дитинстві Богдан розпочав мріяти про подорожі в неznані країни. Так, кожної неділі вечером сусіди, друзі батька, збиралися в його кухні, де той розповідав їм про країни, які він відвідав під час війни, про західноєвропейський уклад життя. Вчений пригадує: «Те, як мій батько розказував історії, було справжнім мистецтвом. Сусіди захоплено слухали його, так само і я. У цей час я мав спати в кімнаті поряд із кухнею, але тихенько прочиняв двері, притуляв вухо та дослухався до оповідей батька, мріючи про далекі краї. Саме тоді я почав цікавитись відкриттям та дослідженням широкого світу» [2, с. 18]. Малий Богдан полюбив книги

німецького письменника Карла Мая, в яких розповідалося про Дикий Захід, арабські та інші країни, що зросло у ньому мрії їх побачити. Тоді він ще не знав, що Карл Май писав свої книги у рідному м. Ернстхал та ніколи не виїжджав за межі Німеччини [2, с. 18–19].

Богдан Гаврилишин у своїх мемуарах, написаних протягом 2010–2011 рр., з відстані часу пригадує: «Подорож до Канади була дуже спокійна. Море помірно тихе, ночі ясні, сяяв місяць, а я все мріяв про Новий Світ. На кораблі були люди різних національностей» [2, с. 47].

Прибувши до Галіфакса, українські законтрактовані хлопці представили свої тимчасові посвідчення, без затримки пройшли паспортний контроль і митницю, «де не потрібно було нічого декларувати, хоча в нас декларувати було нічого» [2, с. 47]. Їх зустріли представники компанії «Abitibi Power and Paper Company». На приємне здивування, кожен з хлопців отримав по п'ять доларів в якості вітального подарунка. Для молодого Богдана тоді це виглядало досить великою сумою: «Все, що я привіз із собою, це був комплект білизни, пара шкарпеток і шорти у крихітній валізі, золота каблучка й три британських фунти, які батько дав мені на прощання» [2, с. 47]. До від'їзду до пунктів призначення у хлопців залишилося кілька годин, і їм дозволили побачити місто. Богдан у першому ж магазині, що трапився на шляху, накупив собі апельсинів та кілька шоколадних плиток. Пізніше українські хлопці сіли на спеціальний поїзд, що відправився на захід. Шістдесят українських чоловіків, розміщених у сусідніх вагонах, три дні і три ночі спільно подорожували до місця роботи: «Ми їхали крізь усі головні міста, деякі з них проїжджали вночі, коли спали. Що вразило мене в перший же день — це широкі простори Канади. Довжина країни зі сходу на захід дорівнює відстані від Бременгавена до Галіфакса» [2, с. 47].

Ключовим джерелом для розкриття подорожі є щоденник, який юний Богдан вперше почав регулярно вести. Перші записи датуються 22 липня 1947 р., де він обґрунтовує потребу їх ведення: «Це справді досить важлива постановка коли взяти під увагу те що дотепер нікули не відчував потреби робити які небуть записки з власних переживань. Але день цей закінчив один період життя і розпочинає другий цілком відмінний, хоча тяжко очеркнути який якраз він буде» [3, арк. 1]. Саме в цей день він прибув до німецького порту Бремергафен і вперше побачив море, що викликало у ньому своєрідне духовне піднесення. І дійсно, його записи сповнені емоцій, особистих внутрішніх відчуттів та душевних реакцій на те, що він бачив довкола, в той же час прочитується намагання раціонально підходити до побудови свого режиму дня, бажання проводити час з користю: «... Я знайшовся на корабельному містку, на містку між старим світом та містку, який провадить в незнане, таємниче будуче. Я йшов тремтяче та майже не відчуваючи під ногами дощок, йшов майже в повітря. Коли нога моя почула борт, в тому моменті я почув немов би то усувався з серця довго гнітучий тягар. Нас зразу запровадили до призначеної для нас каюти і ми зараз покупалися в солоній воді та пішли на вечерю, яка по лягрових (таборових, з нім. «lager», табір – П.Г.) юшках виглядала райскою. Після цього я вийшов на найвищий борт, сів на лежак, дивився на море і вдихав свободу і силу яка з нього випромінювала. Я почувався так легко і гарно немов новонароджена людина» [3, арк. 1зв., 2].

Запис за 23 липня свідчить, що він ранком вивчав корабель «в якому доречі легко зблукати», а з обіду розпочалася посадка головної групи пасажирів, де він був залучений як перекладач та спікер: «Під час цього було трохи біганини і т.п. Невдовзі після того як останний вступив на борт, піднесено місток, гудок загудів 3 рази і прірва між нами а старим разом

любленим і зненавидженим світом почала почала поширюватись. Це було в 3.45 по обіді. Ще декілька годин зацікавленого обсервування моря, яке і в той час було досить спокійне, а опісля експериментування як найкраще устокуватись на кораблі» [3, арк. 2, 2зв.]. Це місце дає можливість нам з'ясувати точну дату відбуття Богдана Гаврилишина з Європи – 23 липня 1947 р., а не 24 серпня, як ми про це писали раніше, ґрунтуючись на його інтерв'ю, даному дисиденту Івану Дзюбі в 1992 р. у Швейцарії [4, с. 36].

Запис за 24 липня фіксує, що ключовою подією дня було наближення до пристані Довер: «Корабель зупинився і по спущеній липовій драбинці спустився до чекаючої на долі моторівки лотсман, якого завданням було перепровадити наш корабель (SS. General V. M. Stewart) через канал Ля Манш. Самопочуття назагал добре тільки трохи виснажений вражіннями і новим способом життя. Спати мабуть буде краще бо є вже холодніше» [3, арк. 2 зв.].

Нотатки 25 липня відтворюють враження від перебування на «правдивому океані»: «Довкруги небозвід стикається з морем, але мені чомусь весь час здається, що зараз за небосклоном є якась земля. Не хочеться наразі вірити що то море тягнеться в безконечність. Апетит ще даліше є вовчий і ми цілковито вдоволені з нашої багатой кухні. Але вже є кілька випадків морської хвороби. Я наразі не відчуваю майже нічого і стараюся не думати про це» [3, арк. 3]. Втім далі зазначає, що не має майже жодної вільної хвилини, щоб любоватися подорожжю [3, арк. 3].

Записи за суботу 26 липня свідчать, що океан став грізнішим, хвилі збільшилися, констатує початок у нього морської хвороби, а щоб якось з нею боротися їсть помаранчі і яблука, у вільні хвилини грає шахи. Втім намагається бути продуктивним: «Я зачав робити рух над виданням пам'яткової газетки. Технічну сторону полагодив і скликав найбільш «многонадійних» з нашої групи на пораду, на якій вибрали колеґію і

договорились про все. Весь час маса літанини і тому час проходить швидше ніж іншим. На кораблі урухомили кіно» [3, арк. 3зв.].

Нотатки 27 липня містять цікаву інформацію про спільну католицьку міжконфесійну молитву, незалежну від національності: «Від ранку приготуємося до відправлення молебню і «różańcu» (в перекл. з польської – «вервичка», молитва на вервичці – П.Г.) в ролі спікера. Сьогодні була в нас велика подія, а саме нас минала на віддалі кількох кілометрів сама «Queen Elizabeth» (корабель найбільший в світі). Я бачив його один з перших, але ще не знав що то за корабель. Опісля подавали це через радіо». «Співтовариші приготуємо матеріали до газетки, яка трохи проти моєї волі иала б бути виключно українська. Заголовок має звучати «На хвилях океану». Висвітлюють сьогодні фільм про американську контррозвідку під час війни» [арк. 3зв., 4]. За час подорожі вдалося випустити два номери цієї самвидавівської газети [2, с. 47].

Запис за 28 липня є самим коротким: «Почуваюсь трохи краще. Море знову досить спокійне. Жодних особливих пригод ані вражінь. Ескортінг офіцер (поляк) сказав мені що нам випадало би попросити інші групи про дописи до пам'яткової газетки. Мені було трохи неприємно, але я вийшов досить всіло з прикрого положення, всі погодились» [3, арк 4]. Припускаємо, він знайшов вихід в поясненні, що газета виходить латинкою, а тому усі інші слов'янські народи зможуть її зрозуміти, або ж, що таке було рішення більшості членів редакції.

Нотатки 29 липня далі сповнені роздумів над своєю подальшою долею, інформацією про газету та та відтворенням своїх естетичних вражень від океану: «Ми вже досить близько тої обіцяної землі. Я вправді не обіцяю собі аж надто багато. Я свідомий того що кожна монета має 2-і сторони. Ми повною парою підготуємо газетку. Мене за мій труд рішили в ній згадати. Сьогодні

чудовий вечір. Мраки не має і місяць видно надзвичайно виразно. Море легенько збурхане і від корабля в напрямі до місяця тягнеться сріблиста граюча мінючимись красками дорога. Це ідеальний вид для маляра і я мабуть вперше в житті щиро жалував, що я ним не є. Вражіння цього було майже гіпнотизуюче. Якщо б на покладі було трохи вигідніше я просидів би мабуть цілу ніч вдивляючись в ту дорогу, яка немовбито сполучала два світи» [3, арк 4, 4зв.].

І дійсно знаходимо в збереженому вченим екземплярі газети звернення від редакції: «Перебуваючи на кораблі ім. ГЕНЕРАЛА М.Б. СТЮАРТА, ми за старанням п. Гаврилишина одержали дозвіл видати свою одноднівку яку ми назвали «НА ХВИЛЯХ ОКЕАНУ». Наш часопис є призначений виключно для внутрішнього користування пасажирів нашого корабля» [11, арк 1зв.].

На цій же сторінці дається доволі деталізована характеристика корабля «GENERAL M.B. STEWART», подається також інформація про особу, на честь якої названо корабель. Човен збудовано в 1943 р., а спущено на воду в 1945 р. в Річмонді на каліфорнійських доках. Довжина складає 522, а ширина 72 стопи. Тоннажність 8 тис. тон. Його пересічна швидкість складає 17 – 19 миль (1 миля – 1600 м.) на годину. Корабельні мотори працюють на нафті. Корабель належав до військового флоту. Має добрі і вигідні приміщення для розташування 150 місць першого класу і 1000 загального. Пасажири корабля користають із всіх його вигод: кіно, радіо, зала ігор і відпочинку, бібліотека, добра і смачна кухня» [11, арк 1зв.].

Знаходимо доволі об'ємну статтю «Наше СТАНОВИЩЕ», яку варто повністю зацитувати, бо вона відображає настрої українців, присутніх на кораблі: «Ніколи не забудемо того часу, як ми залишили свою хату, як ми прощалися з рідною землею. Це були трагічні хвилини, які будь коли переживав український нарід. В той час панувало на Україні ще не чуване в

історії людства лихоліття. Невинною кров'ю людською просякла земля, міста оберталися в руїни, горіли села і з димом ішла вся людська праця, всі надбання поколінь. Це зводили свої порахунки два найближчі імперіалістичні світи, за те щоб панувати над ним, за то щоб людину перемінити в раба. Український нарід не мав ні в одного ні в другого порятунку. Ніхто його не щадив. Щоденно падали невинною жертвою тисячі безборонних жінок та дітей. Для нас було все одно хто із них побідить, тому одинокою позицією яку ми зайняли була самооборона, щоби якнайбільше схоронити людського матеріалу. В таку лиху годину окрадені і ограбовані залишили ми рідну Батьківщину і різними шляхами розійшлися по світі добровільно засуджуючи себе на холод, голод і поневіряння. Ми ішли з надією в серці, що наше скитання по світі не буде вічно, що правда запанує над кривдою і ми як серед вільних, як одинокі спадкоємці своєї землі повернемося до неї. Однак ще не назрів цей час, ще не прийшла ця хвилина. І хоч сьогодні ми залишаємо європейський континент і пливемо ген, ген далеко за океан, наша Ціль була, є і буде все одна. При різних обставинах в яких би ми не знайшлися, заховати своє національне обличчя, зберегти міцні, духові національні традиції, відкинути особисті амбіції, а всі духові і фізичні сили віддати для добра нашого Народу. І коли нашою дивізією стане клич «Працюй для добра Українського Народу», все на Його услуги. Все для Него : Тоді наш національний обов'язок буде виконаний. А це можливе лише тоді, коли ми будемо творити один моноліт, коли на тернистому шляху не дійде до нас зневіра» [11, арк 1зв.]

Запис за 30 липня повідомляє: «Сьогодні море надзвичайно збурене і я почуваюс дуже погано і якось отупіло. Їм таблетки щоб перебороти хворобу і майже механічно друкую газетку. Інші свої біжучі обов'язки знегував. Пополудні написав декілька карток. ... Нетерпиливо чекаю на завтрашній день,

на день прибуття в «другий світ». Застановляюсь, яке зробить на мене вражіння та моя «нова батьківщина». Наразі відгадати тяжко» [3, арк 4зв., 5].

31 липня корабель з мігрантами різних національностей прибуває в канадський порт Галіфакс: «Досить довго триває доки закидають місток і до корабля входять журналісти представники фірм, які нас ангажували до роботи в лісі і декілька еміграційних урядовців. Я зараз входжу в розмову з журналістами, стараюся розповісти їм якнайбільше в тому короткому часі, маючи вже на думці свій національний обов'язок. Мене фотографують, хвалять вправність моєї англійської вимови і роблять надію на гарне майбутнє» [3, арк. 5зв].

Загалом, базуючись на щоденникових записах, подорож Богдана Гаврилишина тривала з 23 по 31 липня орієнтовно 8 діб. За участі Б. Гаврилишина вдалося домовитися з представниками фірми, щоб новоприбулих поділили на групи за національностями. Першою виходить з корабля українська група у кількості 116 осіб, при цьому першим на місток ступає саме юний Богдан, який при цьому від хвилювання відчув «своєрідну гарячку» [3, арк. 5зв].

Зустрічаємо далі цікаву нотатку, яка показує нам свого роду певний зв'язок із попередньою хвилиною української еміграції, а також містить роздуми про зміну своєї ролі: «Ми стрічаємо колишнього усусуса, який везе нас елегантним автом до хати, яка робить дуже приютне і симпатичне вражіння. Доньки земляка говорять як можна було сподіватись тільки по англійськи». Далі автор нотує свої розмірковування щодо подальшого свого життя в новій країні: «Я їду на авти і стараюсь усвідомити собі, що я вже справді в Канаді, але це приходить мені досить тяжко. Подумати, що всі страніття, але й заразом і безжурні часи неповторно минули і чоловік мусить заробляти на життя чи і

евентуально дбати і про когось іншого це справді досить небуденне» [3, арк. 6].

На основі опису групи українців, які прибули працювати лісорубами і до якої він належав, можемо зрозуміти, що на кораблі їхнє життя теж було змістовно побудоване: «Наша новоприбула українська група дуже відрізнялася моральним станом від «професійних» лісорубів. Наше життя було зорганізоване. Нас було шістдесят чоловіків віком від дев'ятнадцяти до сорока п'яти років. Ми ходили на працю, як і всі інші, але, повернувшись з праці, милися перед вечерею. Після вечері ми проводили «живу газету». Було у нас кілька запронумерованих українських журналів, з яких ми брали найцікавіші статті і читали вголос. За кілька місяців я розпочав викладати курс англійської мови, бо вважав, що треба її навчитися, заки вийдемо з лісу ... Ми збудували собі маленьке поле і грали у «відбиванку» (волейбол), особливо пополудні. Ми також спорудили собі маленький престол, де в неділю рано відбували службу Божу» [4, с. 37].

Висновки. Однією з точок біфуркації в житті Богдана Гаврилишина була відвага прийняти рішення покинути Європу, Німеччину, де він прожив два роки в таборах для переміщених осіб, та вирушити до Канади, що мала славу країни, прихильної до українців. На основі щоденника уточнено хронологію подорожі: дати відбуття та прибуття корабля (23–31 липня 1947 р.), його назву, що дозволило внести корективи до фактів, залишених вченим, з відстані значного часу, в своїх спогадах та інтерв'ю. З'ясовано ряд цікавих деталей, що свідчать інтенції майбутнього вченого в напрямку активної громадської діяльності. Час, проведений на кораблі, він не гайнував, проявив ініціативу організувати активних людей та випустити пропам'ятну газету для пасажирів-українців, розмірковував над своїм майбутнім життям, цілями, які він прагнув досягти. Вісім днів, проведених в океані, були продуктивними, проведеними

як у вирішенні побутових справ, так і в знайомстві та спілкуванні з людьми різних національностей, а не тільки українцями.

Література:

1. Віднянський С. В. Гаврилишин Богдан Дмитрович // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 5. Біографічна частина: А-М / Відп. ред. М. М. Варварцев. Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88-89.
2. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ: Пульсари, 2011. 288 с.
3. Гаврилишин Б. Щоденник з 22 липня 1947 до 20 червня 1948. Bremenhawen-ATLANTIC- HALIFAX, MINIPUKA. 18 арк. № 328 в інвентарній книзі №2 підрозділу Коропецького народного історико-краєзнавчого музею «кімната-музей Богдана Гаврилишина».
4. Гаврилишин Б., Дзюба І. Діалог. Київ : Вид. Укр. Всесвіт. Координац. Ради та Респ. асоц. українознавців, 1995. 159 с. (Додаток до журналу «Сучасність» 1995. Січень, ч. 1).
5. Гаврилишин П. Богдан Гаврилишин і Пласт // Літопис Волині. 2022. Вип. 27. С. 37-43. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.27.06>
6. Гаврилишин П. Богдан Гаврилишин та культурне життя в повоєнних таборах Ді-Пі на території Німеччини (1945–1947). Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2023. Вип. 11. С. 264–276. DOI: 10.33402/nd.2023-11-264-276
7. Гаврилишин П. Канадський період життя Богдана Гаврилишина. *Актуальні питання гуманітарних наук*. № 59. Т.2. 2023. С. 10–13. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-2>
8. Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади. Тернопіль : Воля, 2004. 240

9. Геращенко О. Економіка ХХІ: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 313 с.

10. Голянич Михайло. «Футурологія. Філософія майбуття»: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 540 с.

11. На хвилях океану. 30. VII. 1947 (газета). 2 арк. № 329 в інвертарній книзі №2 підрозділу Коропецького народного історико-краєзнавчого музею «кімната-музей Богдана Гаврилишина».

12. Пуаеттон В. Невтомний мандрівник Богдан Гаврилишин: біограф. / пер. з франц. І. Відлер. Записано Віржині Пуаеттон. – Київ.: «Славутич-Дельфін», 2015. 144 с.

13. Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки. Ф. 334 (Гаврилишин Богдан Дмитрович (1926-2016), громадсько-політичний діяч, економіст). Оп. 1. Спр. 2 (Особисті документи...). Арк. 5, 11.

14. Havrylyshyn P. Ostanek A. Bohdan Hawrylyshyn and the Club of Rome // *Echa Przeszłości* XXVI/1, 2025, 163–173. DOI 10.31648/ep.11734

15. Havrylyshyn P. Zhernokleiev O. Roguski R. Bohdan Hawrylyshyn – the youth of the future economist (1926–1944) // *Historia i Świat*. 2023. 12. P. 469–480. DOI 10.34739/HIS.2023.12.30